

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย ข้อเสนอแนะ

คลองอุตะเถา เป็นสายน้ำที่สำคัญยิ่งของจังหวัดสงขลา มีความยาวประมาณ 90 กิโลเมตรตั้งแต่ อำเภอสะเดา อำเภอกลองหยอโข่ง อำเภอหาดใหญ่ จนกระทั่งไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลามีคนจำนวนมากที่ต้องอาศัยสายน้ำแห่งนี้ในการดำเนินชีวิต คนในชุมชนที่อาศัยในพื้นที่รอบลุ่มน้ำคลองอุตะเถา ประสบปัญหา น้ำเสีย มลพิษทางน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและเกิดขึ้นได้กับชุมชนทั้งในระดับเทศบาลและระดับตำบล ทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และสาเหตุเกิดเนื่องมาจากประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ความร่วมมือ ขาดงบประมาณ ตลอดจนไม่มีผู้รับผิดชอบ หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือหรือจัดการจัดการอย่างเหมาะสมในการจัดการน้ำเสียและมลพิษทางน้ำ สำหรับการแก้ไขปัญหา น้ำเสียและมลพิษทางน้ำชุมชนนั้น ได้แก่ จนกระทั่งได้มีการดำเนินงานของโครงการธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นโครงการที่มีความร่วมมือกันอย่างจริงจังของ ภาคประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล นักวิชาการ ภาคราชการที่เกี่ยวข้อง และ กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่รอบลุ่มน้ำคลองอุตะเถา จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับ โรงงานในการเฝ้าระวังมลภาวะทางน้ำในคลองอุตะเถา เชื่อมร้อยเครือข่ายรักษสิ่งแวดล้อมตลอดแนวคลองอุตะเถา จัดเก็บข้อมูลการเก็บตัวอย่างน้ำอย่างมีระบบ และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน โรงงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และนักวิชาการ มีการสร้างกลุ่มธรรมาภิบาล โชนต้นน้ำ โชนกลางน้ำ โชนปลายน้ำ และทุกภาคส่วน ควรมาร้อยรัดกันเป็นเครือข่าย มีการประสานงานกันอย่างเป็นระบบ และเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ได้มีการ จัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจกับคนในชุมชน การถอดประสบการณ์ความสำเร็จในชุมชนอื่น การศึกษาดูงานและตรวจสอบที่มาของปัญหาเช่นมีกิจกรรมสำรวจต้นน้ำ เก็บข้อมูลแหล่งปล่อยน้ำเสียในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมประชุม วางแผนการ ดำเนินการ ร่วมลงทุน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินติดตามผล

ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปโดยเฉพาะคลองอุตะเถา มีสภาพน้ำดีขึ้น ปัญหาเริ่มน้อยลงปริมาณน้ำเสียลดลงได้ในที่สุด และสำหรับผลการศึกษาดูงานของชุมชน “ อาสาสมัครเครือข่ายเฝ้าระวังคลองอุตะเถา ” มีกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนรอบลุ่มน้ำนั้น พบว่า เกิดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทำให้ชุมชนรอบคลองอุตะเถาเกิดความสามัคคี เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและชุมชน โดยผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมจัดตั้งกลุ่ม ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมวางแผน ร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆ

สรุป

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย 3 ประเด็นประกอบด้วย บทเรียนการจัดการเครือข่ายจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ การดำเนินกลุ่มกิจกรรมของเครือข่ายเฝ้าระวังคลองอุตะเถา และแนวทางการจัดการปัญหาน้ำในลุ่มน้ำคลองอุตะเถาอย่างมีส่วนร่วม

ประเด็นที่ 1 บทเรียนการจัดการเครือข่ายจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการจัดการน้ำในลุ่มน้ำคลองอุตะเถานั้นมาจากบุคลากรไม่มีความรู้ในการจัดการ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดบุคคลประสานงานพื้นที่ในการจัดการ ตลอดจนขาดความร่วมมือของชุมชนในการช่วยกันแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดปัญหา ซึ่งมีแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ กรณีบุคลากรไม่มีความรู้ ก็จะมีการจัดวิทยากรมาให้ความรู้กับบุคลากร การศึกษาดูงานจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและเครือข่ายต่างๆ เช่น พื้นที่โรงงาน เซฟสกิน เมดดิคอล แอนด์ ไฮเอเนทิฟิก (ประเทศไทย) จัดกัดถอดประสบการณ์จากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้กับชุมชน ส่วนด้านงบประมาณจะหาแหล่งสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงทุน ร่วมประชุม ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมติดตามและประเมินผล นอกจากนี้ การถอดบทเรียนการจัดการขยะชุมชนจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ดังกล่าวยังส่งผลให้ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ทำให้เกิดความคิดและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานในพื้นที่ลุ่มน้ำของตน ทำให้เกิดการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครเฝ้าระวังคุณภาพน้ำคลองอุตะเถา เพื่อจะทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการมีส่วนร่วม คือ ร่วมรับผลประโยชน์นั่นเอง

ประเด็นที่ 2 การดำเนินกลุ่มกิจกรรมของเครือข่ายอาสาสมัครคลองอุตะเถา

จากข้อมูลการดำเนินกลุ่มกิจกรรมต่างอย่างมีส่วนร่วม ทั้ง 3 กลุ่มกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาเกิดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนโดยแท้จริง ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมจัดตั้งกลุ่ม ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมวางแผน ร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตาม ประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบุคลากรในชุมชน นอกจากนี้ยังทำให้พื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาประสบความสำเร็จ เกิดการสร้างรายได้ สร้างความสามัคคี เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านชุมชน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของคนในชุมชนที่จะพัฒนาด้านอื่นๆ ได้ต่อไป ถือว่าได้ว่าเป็นการถ่ายทอดความสัมพันธอันดีของคนในชุมชนอันเป็นวิถีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนและส่งผลให้สังคมเกิดความสุขได้อีกทางหนึ่ง หากมีการดำเนินงานจัดการปัญหาการจัดการเครือข่ายด้วยวิธีการเดียวกัน โดยการนำบทเรียนการจัดการเครือข่ายจากพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ก็จะส่งผลให้พื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา สามารถจัดการปัญหาขยะชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพ ทำให้ปัญหาการจัดการเครือข่ายและปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ ลดลงไปได้ในที่สุด

ประเด็นที่ 3 แนวทางการจัดการปัญหาเครือข่ายอาสาสมัครคลองอุตะเถา อย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ครอบคลุมอำเภอสะเตา อำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

แนวทางจัดการปัญหาขยะชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนคลองอุตะเถา เริ่มจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย องค์กรบริหารส่วนตำบลปรีก ภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากบริษัทเอกชนในพื้นที่ และภาค

ข้อเสนอแนะ

1) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในการตรวจวัดคุณภาพน้ำตลอดปี และควรทำการเก็บตัวอย่างในฤดูกาลต่างๆ เช่น ช่วงฤดูการการท่องเที่ยว ช่วงฤดูผลไม้ ช่วงฤดูฝน ช่วงฤดูร้อน เป็นต้น เพื่อพิจารณาว่าช่วงฤดูกาลใดมีองค์ประกอบคุณภาพน้ำเป็นอย่างไร และค่าเฉลี่ยตลอดปีเป็นอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้กาสนับสนุนจัดการจัดการเครือข่ายที่มีความชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น

2) เจ้าภาพหลัก ในการเข้าร่วมเวทีของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา นั้น แม้ว่าจะได้มีการสรุปจากเวที **ธรรมนูญบาสลิ่งแวดล่อม ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา** ทุกโครงการ ยังไม่มีเจ้าภาพหลักที่เด่นชัด จึงเป็นการผลักภาระให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลปริก ซึ่งความยั่งยืนในการดำเนินการสำหรับการแก้ปัญหาการจัดการคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และมีบทบาทเท่าๆ กัน ไม่ใช่ผลักภาระให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเท่านั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าการตั้งกล่าวควรจะมีเจ้าภาพหลัก และเจ้าภาพรอง

3) ความเข้มแข็งหรือศักยภาพของความเป็นผู้นำของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลปริกตลอดจนการประชาสัมพันธ์ทางงบประมาณจากในและนอกชุมชน ก็จะทำให้ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาสามารถสร้างเครือข่ายจากในและนอกชุมชนได้และในอนาคตหากมีการจัดกิจกรรมและโครงการจัดการปัญหาโครงการต่างๆ เหล่านั้นก็จะมีแหล่งเงินทุนเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ได้ ซึ่งถือได้ว่าพื้นที่คลองอู่ตะเภาเกิดความเข้มแข็งในการจัดการปัญหาเครือข่ายของตนได้เป็นอย่างดี และสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ ได้ต่อไป